МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ

ХУДОЖНЯ ВЕРСІЯ ЖИВОЇ ІСТОРІЇ: ПИСЬМЕННИКИ НА ВІЙНІ

Колективна монографія

За редакцією Ганни Токмань

Переяслав – Чернівці
Видавництво «Друк Арт»
2025

УДК 821.161.2’06-32:355.01(477)
Х98

Рекомендовано до друку вченою радою
Університету Григорія Сковороди в Переяславі
(протокол № 10 від 14 травня 2025 р.)

Рецензенти:

Ковалів Юрій Іванович, професор кафедри історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філологічних наук, професор, лавреат Шевченківської премії;

Коцур Віталій Вікторович, ректор Університету Григорія Сковороди в Переяславі, доктор історичних наук, професор;

Омельчук Сергій Аркадійович, перший проректор, професор кафедри української і слов’янської філології та журналістики Херсонського державного університету, доктор педагогічних наук, професор.

Х98 **Художня** версія живої історії: письменники на війні : колективна монографія / за ред. Г. Л. Токмань. Переяслав ; Чернівці : Друк Арт, 2025. 520 с.

ISBN 978-617-8501-34-1

Колективна монографія містить результати реалізації наукового проєкту, у якому взяли участь дослідники з наукових та освітніх установ України. У літературознавчому та педагогічному аспектах проаналізовано твори 38 письменників-військових, які взяли/беруть участь у бойових діях, парамедиків, волонтерів. Досліджено художній хронотоп війни, екзистенціальну проблематику людини на війні, проведено діалог з історією. Запропоновано теоретичні засади та моделі вивчення творів мілітарної тематики в закладах освіти. Колективна літературознавчо-педагогічна монографія має перспективу дослідження творів інших письменників – захисників України, живих і полеглих у боротьбі за свободу Вітчизни.

Книга адресована письменникам-воїнам, науковцям – філологам, педагогам, представникам суміжних галузей науки, учителям, здобувачам освіти, широкому колу читачів сучасної української літератури.

УДК 821.161.2’06-32:355.01(477)

ISBN 978-617-8501-34-1

© Колектив авторів, 2025.
© Видавництво «Друк Арт»,
підготовка видання, 2025.

ЖИВА І БОЛІСНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ НА СТОРІНКАХ «ЩОДЕННИКА ОКУПАЦІЇ» ВОЛОДИМИРА ВАКУЛЕНКА

Бикова Тетяна Валеріївна

Сучасний український письменник Володимир Вакуленко до повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р. був відомий своєю поетичною творчістю, активною громадянською позицією і волонтерською діяльністю. Наразі ж його ім'я відоме майже кожному українцеві завдяки героїчному чину під час окупації рідного села Капітолівки на Харківщині. Його доля – це взірець незламності, відданості до останнього рідній Україні, приклад мужньої боротьби і стійкості у важкі часи окупації росіянами рідної Харківщини. Поет, який більше за життя піклувався про дітей, писав для них і виховував самостійно сина з особливими потребами.

Активний громадський діяч, учасник Революції Гідності, лауреат міжнародної літературної премії імені Олеся Ульяненка, Всеукраїнського конкурсу імені Леся Мартовича, Міжнародного конкурсу «Коронація слова». З 2019 р. більшість його творів написана для дітей з особливими потребами. Так тривало до початку повномасштабної, так мало б і далі продовжуватися, однак

усе змінила війна… Його рідне село Капітолівку під Ізюмом було окуповано на початку березня 2022 р. Маючи стійку проукраїнську громадянську позицію, письменник відчував, що не зможе пристосуватися до нового режиму. 24 березня 2022 р. окупанти назавжди заберуть його з домівки у невідомому напрямку. Тіло письменника випадково буде знайдено після деокупації пошуковцями у травні 2022 р. на місці масових поховань у лісі під Ізюмом.

«Письменник є живий допоки його читають» – такими словами засвідчить і власні переконання, і життєве кредо Володимира Вакуленка письменниця Вікторія Амеліна. Згадка про неї у контексті життєпису В. Вакуленка не випадкова: саме вона відкриє для цілого світу ще один унікальний твір цього українського письменника – його «Щоденник». Війна не жаліє нікого, після себе залишає лише смерті, однак люди після себе залишають пам'ять і вчинки. І саме В. Амеліна залишить на пам'ять для цілого світу «Щоденник окупації» іншого письменника – В. Вакуленка, який є справжнім місцем пам'яті українського героїзму.

«24 лютого 2022 року змінило український світ назавжди: війна, яку розпочала росія проти нашої держави, потужно увірвалась у повсякденність, переставила акценти і пріоритети українського суспільства. Ці зміни торкнулися і напрямків розвитку в сучасній українській літературі, коли всі твори, які вже стали написані після цієї дати, а то й досі залишаються ще задумами авторів, навічно помічені маркером війни, нашим ставленням до подій, які відбуваються у нашому житті. Мирні мешканці із цілком мирними професіями стали на захист рідної України пліч-о-пліч із професіоналами, вибрали основне призначення – захищати рідну землю. Не осторонь цих процесів стали й письменники, які стали воїнами, захисниками, волонтерами, водночас не залишили й свого письменницького призначення» [1, с. 100].

«Щоденник окупації» В. Вакуленка – незвичайний для нашого цифрового ІТ-століття щоденник. Письменник зізнався спочатку, що змушений писати ручкою, адже ноутбук через відсутність електроенергії перестав працювати. Діаріуш, написаний на 35 аркушах звичайного зошитового паперу у клітинку, став символом незламності, стійкості й героїчного чину простої людини перед страшним ворогом, який цілеспрямовано прийшов до Укра-

їни, щоб за будь-яку ціну знищити її ідентичність. Письменник констатує на папері страшну правду про просування російських військ територією України та окупацію його рідного села Капітолівки під Ізюмом. Хронологічно щоденник охоплює невеликий проміжок часу – приблизно місяць, без чіткого зазначення дат, які, однак, прочитуються з контексту: з кінця лютого до приблизно 22 – 23 березня 2022 р.

Свої щоденникові записи письменник намагається умовно структурувати: поряд із чітко зафіксованими у датах подіями – опис того, яким чином змінювалося життя Капітолівки під час окупації, оцінка поведінки росіян-окупантів, роздуми про поведінку односельців, одні з яких залишалися людьми, а інші заради шматка хліба виказували патріотично налаштованих сусідів. Назви частин щоденника говорять про вміння узагальнювати основну інформацію і, незважаючи на складну ситуацію, говорити про неї просто й дохідливо. «Колискова від ворожого БТРа», «Вірую в ЗСУ», «Армія роздовбаної техніки», «Хлібчик із мого гетто» – це не лише назви розділів, а й художні тексти, що мають цілісну концепцію, зв'язність, логічність і завершеність. Із чіткою послідовністю документаліста, а тим більше письменника, який не хоче втрачати інформації, В. Вакуленко констатує події, які відбуваються навколо нього в момент перебування Капітолівки під окупацією.

У своїх записах і думках письменник не завжди дотримується хронології, для нього – це швидше умовне явище. У записах важливе інше. Вони були зроблені у час окупації, однак прагнув письменник залишити в пам'яті ті часи, коли ще Капітолівка була українською. Складається враження пришвидшення часу з метою надолуження ще не зовсім втраченої можливості зафіксувати ті моменти свого життя, які відбулися трохи раніше за момент фіксації. У таких спогадах відчувається ностальгія за неможливістю допомогти українському війську. За цим принципом побудована розповідь «Вірую у ЗСУ». Це історія про волонтерство Володимира, який разом із сином долав по 15 – 20 кілометрів кожного дня до міста, щоб допомогти продуктами й цигарками українським воїнам. Водночас у щоденнику автор засвідчує численні руйнування доокупаційного Ізюму: «В центрі міста відкрилися вже нові "краєвиди" нічних бомбардувань. Різними математичними фігу-

рами ледь не перегнулося навпіл броньоване скло банку… Ялини в центральному парку ніби по голці хтось пообскубував, деякі дерева від вибухів до половини зрізало. Школа 140-річної давності стояла запустіла, обідрана… Поруч з нею стояли автівки: деяким пощастило, деякі сплющило до самих сидінь… Колись мій парк був затишний і чистий, зараз… лише мідний персонаж із дитячої казки "Солом'яний бичок", у якого ще до війни місцеві вандали відірвали червоний бік, сумно спостерігав за цим усім "братським освобождєнієм"» [2, с. 42–43]. Складається враження нереального потойбічного і вивернутого до невпізнаваності світу. Автор пише про місто як про живий організм, завмерлий у неправдоподібній формі, але в тому і парадоксальність – місто навіть у часи такого апокаліпсису залишається живим.

На сторінках щоденника Володимир щирий і відкритий, водночас він розуміє, що у разі окупації буде заарештований за свою українську позицію. Він не прагне наражати оточуючих на небезпеку, усвідомлюючи, що будь-який запис у мобільному телефоні, який потрапить до рук окупантів, може знищити насамперед тих людей, які зі зброєю в руках боронять Україну: «Людина, яка робить лише потрібну справу і не має жодної інформації, в першу чергу захищає тих, хто виконує небезпечну місію. В разі полону я не знаю нічого, телефон вичищено, в соцмережах на такі теми ні з ким не спілкуюся» [2, с. 47]. Щоб так говорити, треба розуміти ситуацію і час, у якому живеш. Складно уявити: жити і знати, що будь-яка хвилина може бути для тебе останньою вільною, а від твоєї поведінки і вчинків залежить доля насамперед інших людей. У тому й проявляється унікальний героїзм особистості Володимира, що автор не бажав бути відомим і свою волонтерську місію виконував без афішування й надмірної уваги з боку інших.

Близькі за часом події до моменту написання сторінок щоденника повертають у трагічну реальність – Капітолівка окупована, десятий день окупації. Однак вражає неймовірна упевненість і надія В. Вакуленка, що записи, які він робить, уціліють: «Все ж розраховую їх передати в разі довготривалої окупації в руки міжнародних організацій» [2, с. 51]. Для письменника ці записи – найцінніша річ, що є живим свідченням подій, які розгорталися в його рідному селі. Про це він неодноразово пише, і лише дивуєшся його прозірливості, коли за день до того, як його забрали

з власної оселі окупанти, він просить 23 березня 2022 р. батька закопати їх у садку і передати «коли наші прийдуть».

Через записи у щоденнику В. Вакуленко спілкується із читачем, а такий читач буде, адже письменник упевнений в оприлюдненні тексту. Розуміючи складність ситуації і неможливість вгадати, яким чином будуть розвиватися події, він перейнятий оптимізмом: «Все ж я вірую в ЗСУ… Отак, як у Бога, нехай не гнівиться на мене Він» [2, с. 52]. Упевненості і рішучості у своїй позиції йому додають успіхи українського війська, зафіксовані на сторінках окупаційного щоденника, адже має таки перевірену інформацію про ці події: «Харків і далі стоїть. Ворог ламає постійно свої гнилі зуби… Два дні поспіль відбуваються вуличні бої – ліс наш цілком, відіб'ється місто, звільниться село. Перемога буде, а поки що залишатимусь у своєму підпіллі в очікуванні неминучого знищення окупанта!» [2, с. 52].

Володимир разом зі своїм сином волонтерили, він допомагав тероборонівцям, які розташовувалися далеко від Капітолівки, ходив на великі відстані до 15 – 20 км і намагався невеличкою місією своєю покращити їх життя. Водночас він розумів, що наражає і себе на небезпеку, і свого сина Віталика, який, незважаючи на важке захворювання, слухався батька.

В. Вакуленко розумів: те, що він залишається досі живим і тим більше разом зі своїм сином, несучи по небезпечній місцевості гуманітарну допомогу для тероборонівців, – це велике щастя. Про свої будні доокупаційного волонтерства він розповідає на сторінках щоденника на 10-й день окупації. Володимир усвідомлював, що щоденник – це велика небезпека для його життя та родини. Він пише: «Розумію, що ці рукописи потраплять до рук ФСБ, яке має прийти після рашистської дивізії «Z», ось тільки закінчаться бої, але все ж розраховую їх передати в разі довготривалої окупації в руки міжнародних організацій, а вони, за правилами міжнародних спільнот, будуть. Все ж я вірую в ЗСУ» [2, с. 51]. Такі записи було вести вкрай небезпечно особливо тоді, коли він, як зазначав у щоденнику, перебував недалеко від російського блокпоста, де був його будинок, і навіть бачив російських окупантів крізь вікно домівки.

Наступна частина щоденника має назву «Армія роздовбаної техніки». Письменник аналізує той стан, у якому перебувало вій-

сько окупантів, а також ті засоби і заходи, які робили окупанти, щоб відокремити місцеве населення від території, контрольованої ЗСУ, щоб люди не мали зв'язку, контактів із зовнішнім світом. У нотатках міститься інформація про мародерство окупантів, а також у якому стані були ці вояки «переможної» армії: «Вояки обідраної армії, куфайки засмальцьовані, часто ватою назовні, голодні, на простроченому сухпайку, а на вечір кожному для яскравих сюжетів свого недбалого життя – пляшка мародерного спиртного з місцевої крамниці. Дивізія «Z», яку Путін готував на знищення, їхня чисельність і кількість здвохсочених його мало хвилювала» [2, с. 55].

На сторінках щоденника автор констатує той факт, що в окупантів було відсутнє взагалі якесь людське ставлення до території, до України, до тієї землі, яка потрапила під окупацію: «Танками та БТРами трощили все, що заважало на їхньому шляху, навіть сміттник біля зупинки. Нещодавно покладена до дитсадка стежка з бруківки знищилась, металевий паркан побіля школи лежав розкорочений, вдавлений у пісок. Вікно до музею розбилось чимся важким, певно, і знесених мешканцями села предметів нашого місцевого житку більше немає» [2, с. 56]. На противагу тихому спокійному мирному життю окупанти зробили із села великі гори сміття, побиті дороги, розбиті будинки, і зрозуміло, що про якесь нормальне життя за таких умов йтися не може. Автор відразу виявив патріотичну позицію – людини, якій болить те, що відбувається.

У щоденнику спостережено велику кількість порівнянь з Німеччиною часів Другої світової війни, згадується гестапо, проводиться паралель між російським гестапо і німецьким. Таємно на зап'ясті його руки залишається жовто-блакитна стрічка, і він розуміє, що, навіть прихована, вона становить велику небезпеку. Водночас він її продовжує носити і не знімає. Це символ його віри в Україну, це зв'язок його з нормальним життям. Все те, що асоціюється з нормальним життям, фіксує Вакуленко, перетворюється на хаос, на незрозуміле і нелогічне для цивілізованого сприйняття: «Біля литого знака "м. Ізюм" окупанти утворили свій польовий табір, а згодом у колишньому, майже занедбаному спецмагазині сільськогосподарської техніки окупанти утворили щось на кшталт казарми, школу перетворили на полігон для обстрілів, неподалік також площадки для "градів"» [2, с. 59].

Не оминув у щоденнику письменник і характеристики перевертнів, які прибули з Донецька: їх він називає «армією гівновозів», прибульців до Куп'янська, Капітолівки – білопов'язочниками. Він розуміє, що ці люди ще небезпечніші, аніж прямі окупанти.

Наступний розділ щоденника автор називає «Скасування карантину або час знімати маски». У назві відчувається подвійне значення, з одного боку, дійсно, у щоденнику він фіксує момент, що війна припинила карантин, який існував з 2020 р., а з іншого боку, це був час знімати маски, насамперед з тих людей, які прикидалися українцями, а насправді були страшнішими за ворога. Він пише відкрито й відверто про тих, хто вже у перші дні, будучи поряд з іншими односельцями, «строчили» доноси, зраджували. Серед перевертнів і зрадників автор говорить не тільки про чоловіків, а і про тих дівчат, «красивих малолєток», які за кусень хліба ставали повіями і доносили на сусідів, котрі були патріотично налаштовані до України. У щоденнику фіксується, яким чином російська пропаганда починає діяти на території окупованої України, як розносить дезінформацію серед населення.

Письменник зазначає те, що дуже важко перебувати серед людей, які спеціально провокують на політичні бесіди, знають його націоналістичну позицію і водночас викликають його на відверту розмову. Автор контролює свій емоційний стан, намагається таких людей уникати і також з дивом, з якимсь острахом зазначає, що існують особи, які навіть за таких умов розбомблених будинків, знищення всього цивілізаційного у селі, радо зустрічають окупантів і виконують усі їхні примхи. Фіксується у щоденнику не тільки мародерство росіян, а й те, що до цього мародерства приєднуються й односельці, які вважають, що це є правильно.

Символічна назва наступного розділу розкриває правду про напівголодне існування українців у окупації. Цей розділ щоденника, означений датою 20 березня 2022 року, – «Хлібчик із мого гетто». Символіка назви подвійна: з одного боку – це фіксація тих подій, які відбуваються в реальному житті з письменником та його односельцями, фіксація того, що він залишається без жодного засобу до існування, а з іншого – це прямий натяк на події Другої світової війни, які з точністю повторюються на території сучасної незалежної України. Про останній хліб в окупації він зазначив так: «Згодом роздавали хліб, узяв декілька хлібин. Це

був останній хліб, який постачався на село, а останню хлібину я ділив на 5 частин, при тому лише для дитини. За два тижні окупації вже і забув смак хліба, а крихти, залишені малим на столі, висипав у пригоршню і з жадібністю їв їх, щоб хоч трохи відчути смак хлібчика» [2, с. 67]. Відсутність нормального харчування, напівголодне існування, неможливість купити їжу і вільно пересуватися територією викликає асоціації у письменника з гетто: він порівнює українців з його села з євреями, на відміну від яких, як він зазначає, на білих стрічках на руках поки що не малюється зірка Давида.

Проте його записи сповнені оптимізму. Весна його надихає і наповнює життя сенсом. Він бачить журавлів у небі, які викликають у нього асоціацію з Україною, з тим, що Україна відродиться, буде процвітати. Письменник відчував, що залишилось на волі йому не просто дні, які можна полічити, а можливо, й години. Не маючи можливості фіксувати кожен день, у щоденнику він записує свої емоції і об'єднує їх в оповіді, які прагне залишити для нащадків. Він має надію на те, що колись до його рідного села повернеться українське військо і повернеться Україна. 24 лютого 2022 р. він окреслює як найчорніший день в історії України, проводить чимало паралелей з німецьким гетто, з Німеччиною, з фашизмом: «Мене ніколи не приваблював нацизм, але з моїх знань історії нацизму вони прийшли на чужу землю будувати російське гетто, та чи питали вони в нас, чи ми хочемо їхнього гетто; хто вони такі, щоб вирішувати за нас? До повномасштабної війни цінував кожен день і тішився тому, що прожив його мирно. Я бачив війну до цього всього і бачив її наслідки» [2, с. 69]. Наостанок письменник фіксує прийоми, якими Росія проводить війну, як вона окуповує територію, констатує, що всі методики вона застосовувала на інших землях. Вони задіяні і в Україні. Із найкращого, що залишається біля нього, це сни, а також українські пісні. Декілька разів у його щоденнику згадуються журавлі, журавлиний ключ, він вірить, що так, як і птахи, Україна повернеться на його землю.

Щоденник завершується невеличким поетичним словом, яке має символічне значення. Це поезія «Перетворююсь», яка підсумовує його щоденникові записи про ті події, свідком яких він став. Автор надає свою оцінку життя, яке відбувається навколо нього.

Він перетворюється разом із життям, він є частиною його і вірить у те, що його внесок у нове життя буде великий і неоціненний.

В. Вакуленко розуміє, що може бути присутнім у момент творення нового життя, навіть такого, що не має сенсу, але він розуміє, що навіть за відсутності сенсу він продовжує проживати своє життя, він задумується над тим, що все, що назвали життям, всього лиш обіцяна фікція. У поезії він порівнює наслідки війни з Армагедоном. Записи мають логічне завершення, адже автор мав хоча б невелику надію, що вони можуть уціліти і стати звинувачувальним документом, свідченням про окупацію росією території України.

У контексті порушеної проблематики щоденника як місця пам'яті приголомшує історія віднайдення, здавалося б утрачених назавжди, рукописів щоденника В. Вакуленка В. Амеліною, особливо той перебіг емоцій, коли письменниця відчула себе всередині нового Розстріляного Відродження: «Здається часи змішуються й застигають в очікуванні розв'язки – я шукаю в слобожанському чорноземі не лише нотатки одного з нас, а одразу всі загублені українські тексти: другу частину ‘‘Вальдшнепів’’ Хвильового, п'єси Куліша, останні поезії Стуса, щоденники часів Голодомору, стародруки, спалені в київській бібліотеці 1964-го. Усі наші втрати – від стародруків до щоденника Володимира Вакуленка – ніби один великий текст, який уже ніколи не прочитати…» [2, с. 10]. Емоції вирують, проте, нарешті щоденник знайдено під вишнею. Навіть у цьому випадку прочитується символічність події і місця, де було сховано записи. Вишня в українській культурі має сакральне значення. Маркуючи наш український всесвіт, саме вишня символізує нашу внутрішню сутність, адже не просто й у Шевченка «Садок вишневий біля хати…», це символ наших родинних цінностей, оберіг національного «я», який на підсвідомому рівні спрацював й у випадку збереження частинки того загубленого тексту всієї української літератури, коли В. Амеліна його знайшла.

У цьому й полягає символічність «Щоденника» В. Вакуленка – нести, програмувати і зберігати в собі не тільки свідчення героїзму і власного чину письменника, а ще й усіх справжніх українців-патріотів, які за будь-яких обставин не втрачають оптимізму і віри в перемогу, у те, що навіть найрідніші дерева для української ідентичності можуть набувати сакрального значення і ставати символічними оберегами цілого українського всесвіту,

а що тоді говорити про людину? Людина живе, допоки про неї пам'ятають живі, нехай пам'ять про українського письменника Володимира Вакуленка і його героїчний чин буде за взірець осягнення української ідентичності – утвердження вірності Україні, де «буде син, і буде мати, і будуть люде на землі», вірності, що її містить наше внутрішнє «Я» від часів Тараса Шевченка. Цей зв'язок поколінь триватиме, допоки такі герої, як В. Вакуленко, навіть у часи неспокою і безнадії промовляють до цілого світу: «Усе буде Україна! Я вірю в перемогу!»

Список використаних джерел

1. Бикова Т. В. *Сучасні поетичні твори про війну: особливості інтерпретації у вищій школі. Сучасні досягнення в науці та освіті* : зб. пр. XVIII Міжнар. наук. конф., 13–20 верес. 2023 р., м. Нетанія (Ізраїль). Хмельницький : ХНУ, 2023. С. 100-103. URL: www.elar.khmnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9c7d477c-14cb-4e8a-9832-085b0f162e61/content (дата звернення: 25.03.2025).

2. Вакуленко В. Я перетворююсь… Щоденник окупації. Вибрані вірші. Передм. В. Амеліної. Харків : Віват, 2023. 192 с.

ЗМІСТ

ПЕРЕДСЛОВО 3

ВСТУП (Ганна Леонідівна Токмань) 4

РОЗДІЛ 1.
СЕНСИ І ПОЕТИКА ЗОБРАЖЕННЯ-ПЕРЕЖИВАННЯ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ (2014 – …):
ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ ТЕКСТІВ ПИСЬМЕННИКІВ –
ВІЙСЬКОВИХ ТА ВОЛОНТЕРІВ 9

ЖИВА І БОЛІСНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ
НА СТОРІНКАХ «ЩОДЕННИКА ОКУПАЦІЇ»
ВОЛОДИМИРА ВАКУЛЕНКА (Бикова Тетяна Валеріївна) 10

ВІЙНА ЯК ДЗЕРКАЛО ДУШІ В ПОЕЗІЇ
БОРИСА ГУМЕНЮКА (Бондаренко Юрій Іванович) 20

«НЕ ВСІ ПОСНУЛИ – ДЕСЬ НЕ СПЛЯТЬ»:
ТЕКСТОВІ МОДУСИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ
І НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ У ЗБІРЦІ ЮРІЯ РУФА
«ВАНІЛЬ ЧИ СТАЛЬ?!» (Вишницька Юлія Василівна) 33

«Я ВИБАЧАЮСЬ, АЛЕ ВІЙНА ПОЧАЛАСЯ»:
ДИСКУРС ВІЙНИ У ЗБІРЦІ ОПОВІДАНЬ
І РИТМІЗОВАНОЇ ПРОЗИ ВЛАДИСЛАВА ІВЧЕНКА
«ПІСЛЯ 24-ГО» (Гоголь Наталія Валеріївна) 44

«КНИГА СКАРГ» ЮРІЯ МАТЕВОЩУКА: ПОЕТИЧНИЙ
ЩОДЕННИК ВІЙНИ (Грицак Наталія Русланівна) 55

«ПІСНІ ВІЙНИ» У ЗБІРЦІ АНДРІЯ ГУМЕНЮКА
(КЕЛЬТА) «АФРИКА» (Ленська Світлана Василівна) 66

ПОЕЗІЯ ГЕРОЯ УКРАЇНИ
ТАРАСА МАТВІЇВА (Павлюк Ігор Зиновійович) 80

ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ БУТТЯ
І ВИБОРУ У ЗБІРЦІ ІЛЛІ ЧЕРНІЛЕВСЬКОГО
«Я ПТАХ МІЖ ТЕНЕТ» (Рарицький Олег Анатолійович).....88

МІТОЛОГІЗАЦІЯ ТОПОСІВ ВІЙНИ
В ПОЕТИЧНІЙ КНИЖЦІ ЯРИНИ ЧОРНОГУЗ
«[DASEIN: ОБОРОНА ПРИСУТНОСТІ]»
(Токмань Ганна Леонідівна) 99

ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНИЙ МОТИВ ЗАГРОЖЕНОСТІ
В НЕОАВАНГАРДИСТСЬКІЙ ПОЕЗІЇ
СТАНІСЛАВА ВИШЕНСЬКОГО ТА ЯРИНИ ЧОРНОГУЗ
(Абраменко Олексій В'ячеславович) 112

«БАБАХ НА ВСЮ ГОЛОВУ»: ВІЙНА У ЗОБРАЖЕННІ
ВІТАЛІЯ ЗАПЕКИ (Тютюнник Оксана Михайлівна).....123

НЕРЕТУШОВАНА ПРАВДА ВІЙНИ:
АРТЕМ ЧЕХ І ЙОГО «ТОЧКА НУЛЬ»
(Уліщенко Віолетта Валентинівна,
Уліщенко Андрій Борисович) 137

ДОРОГИ ВІЙНИ У ПОЕТИЧНІЙ РЕЦЕПЦІЇ
ОКСАНИ РУБАНЯК (Федунь Марія Романівна).....150

ЛАНДШАФТИ ВІЙНИ У ТВОРЧОСТІ ВАЛЕРІЯ ПУЗІКА
(Харлан Ольга Дмитрівна) 159

ПОЕТИЧНІ РЕФЛЕКСІЇ ПРО ВІЙНУ
У ЗБІРЦІ «СВІДЧЕННЯ» ВІКТОРІЇ АМЕЛІНОЇ
(Бродюк Юлія Миколаївна).....171

ОБРАЗИ ВІЙНИ В ПОЕЗІЇ ОЛЕКСИ БИКА
(Гаврилюк Надія Іванівна) 183

ЖІНОЧИЙ НАРАТИВ ДОКУМЕНТАЛЬНОЇ
ПРОЗИ ВАЛЕРІЇ СУБОТІНОЇ-«НАВИ»: ДИЛОГІЯ «ПОЛОН»
ТА «АЗОВСТАЛЬ. СТАЛЕВА ПРЕССЛУЖБА»
(Галак Інна Петрівна) 193

ЦІННІСНІ, МІФОЛОГІЧНІ ТА ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІ
АКЦЕНТИ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ КОМБАТАНТА
ВАСИЛЯ МУЛІКА (Головченко Ніна Іванівна) 204

ФРОНТОВА ЛІРИКА МИХАЙЛА МИКУСЯ – ЯСКРАВИЙ
ЗРАЗОК УКРАЇНСЬКОЇ МІЛІТАРНОЇ ПОЕЗІЇ
(Козубенко Леонід Миколайович) 220

ДИСКУРС ВОЄННОЇ ЛІРИКИ ДМИТРА КРЕМЕНЯ
(Кремінь Тарас Дмитрович) 231

ТВОРЧІСТЬ МАКСИМА КРИВЦОВА
В ІСТОРИКО-БІОГРАФІЧНОМУ КОНТЕКСТІ
(Овдійчук Лілія Миколаївна).....243

МЕТАЛОГІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ОБРАЗУ ВІЙНИ
В ПОЕЗІЇ СЕРГІЯ ТАТЧИНА
(Радченко Юлія Вікторівна) 254

ПАСІОНАРНА ЕНЕРГЕТИКА СЛОВА ТА ЧИНУ
ОЛЕКСАНДРА ХОМЕНКА (Райбедюк Галина Богданівна).....266

ТОПОГРАФІЯ БОЛЮ В ПОЕЗІЇ ГАЛИНИ КРУК
(Стойко Ігор Русланович) 278

РОЗДІЛ 2.
МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ЗОБРАЖЕННЯ РОСІЙСЬКО-
УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ МИТЦЯМИ-ВОЇНАМИ В СИСТЕМІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ 291

БІОГРАФІЧНИЙ КОНТЕКСТ ДО ВИВЧЕННЯ ОСТАННІХ
ВІРШІВ ПОЕТА-ГЕРОЯ СЕРГІЯ КОЛОМІЙЦЯ
(Гладишев Володимир Володимирович,
Казанжи Богдана Вадимівна) 292

ЯК І ЧИ ДОЦІЛЬНО СЬОГОДНІ ГОВОРИТИ
З УЧНЯМИ ПРО ВІЙНУ? (НА ПРИКЛАДІ ТВОРІВ
ОЛЕКСАНДРА МИХЕДА) (Ісаєва Олена Олександрівна).....304

ІЗ «ЗЕРНЯТКОМ СОНЯШНИКА» І СПОДІВАННЯМ
НА МАЙБУТНЄ (МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИСВІТЛЕННЯ
ЖИТТЄТВОРЧОСТІ ВІКТОРІЇ АМЕЛІНОЇ)
(Клименко Жанна Валентинівна).....316

«ТОЙ, ХТО СВІТИВ, ВЖЕ НІКОЛИ НЕ ЗГИНЕ…»:
ДОСЛІДЖУЄМО МЕДІАПРОСТІР ТА ПОЕЗІЇ ГЛІБА БАБІЧА
(Островська Галина Олександрівна) 331

ЛІТЕРАТУРНО-ФІЛОСОФСЬКА РЕФЛЕКСІЯ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ У ТВОРАХ

ФІНАЛІСТІВ КОНКУРСУ ВІЙСЬКОВОЇ ПОЕЗІЇ
ПАМ'ЯТІ ГЛІБА БАБІЧА
(Цимбал Тетяна Володимирівна) 343

«БОМБА ЛЮБОВІ» – ЖИТТЯ В ХАОСІ ЧИ ШЛЯХ
ДО ВІДРОДЖЕННЯ? (ДІАЛОГОВЕ ПРОЧИТАННЯ П'ЄСИ
АННИ ПАВЛІЧЕНКО «НА КАВУ З АЙНШТАЙНОМ»)
(Шуляр Василь Іванович) 355

ТЕМА СУЧАСНОЇ ВІЙНИ
В ЗМІСТІ ШКІЛЬНИХ ПРОГРАМ І ПІДРУЧНИКІВ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ НУШ:
ДИДАКТИКО-МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ
(Яценко Таміла Олексіївна) 367

ЗАНЯТТЯ В ЗФПО
«МИКОЛА НІКОЛАЄВ: ПАТРІОТ, ВОЇН, МИТЕЦЬ»
(Бабійчук Тамара Василівна).....378

ФЕНТЕЗІ ІСТОРІЯ «ПОДОРОЖ УКРАЇНОЮ
ТА ЧАРІВНИЙ ДРАКОН» МАКСА ВАН ФОРСАЙДА
ЯК ЗАСІБ ПСИХОКОРЕКЦІЇ НА УРОКАХ ЧИТАННЯ
В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
(Барабаш Світлана Миколаївна,
Бурко Ольга Василівна) 388

«ВСЕ ЗАРАДИ ЛЮБОВІ» (ВИВЧЕННЯ ПОЕЗІЇ
ДМИТРА ЛАЗУТКІНА НА УРОКАХ
ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ)
(Бондаренко Лідія Григорівна).....398

ОКОПНА ПРАВДА В ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ
АРТУРА ДРОНЯ (Криворотенко Ольга Григорівна).....409

ВІКТОР ЧЕРНІЄНКО.
«ЩОДЕННИК ВІЙСЬКОВОГО ЛІКАРЯ»:
ДОСЛІДЖЕННЯ ДОКУМЕНТІВ ОСОБИСТОГО
ПОХОДЖЕННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ
СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
(Логвіненко Наталія Михайлівна) 421

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ПАВЛА ВИШЕБАБИ
У ШКОЛІ: БАГАТОАСПЕКТНІСТЬ ДІАЛОГІВ
(Мозгова Людмила Анатоліївна).....435

«КРІЗЬ ПРИЗМУ ІСТОРІЇ РОДУ Й НАРОДУ»:
УРОК ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ
ЗА ЗБІРКОЮ ПОЕЗІЙ МИКОЛИ АНТОЩАКА
«ДЗВІНИЦЯ В УЩЕЛИНІ»
(Нюкало Олена Володимирівна).....447

ПИСЬМЕННИКИ НА ВІЙНІ.
МЕТОДИКА ВИЩОЇ ШКОЛИ
(Поляруш Ніна Степанівна).....460

УРОК ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ
ПРО ПОЕТА-ВОЇНА СЕРГІЯ ЛИТВИНЕНКА
(Черниш Наталія Володимирівна) 475

ОБІРВАНА СТРУНА ЖИТТЯ Й ПОЕЗІЇ
ІЛЛІ ЧЕРНІЛЕВСЬКОГО
(Чумак Тетяна Миколаївна).....488

ДІАЛОГІЧНА МЕТОДИКА
ВИВЧЕННЯ ЗБІРКИ ОПОВІДАНЬ
«МИСЛИВЦІ ЗА ЩАСТЯМ» ВАЛЕРІЯ ПУЗІКА
НА УРОЦІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
(Давидова Вікторія Олегівна).....500

Наукове видання

ХУДОЖНЯ ВЕРСІЯ ЖИВОЇ ІСТОРІЇ: ПИСЬМЕННИКИ НА ВІЙНІ

Колективна монографія

Редактор Ганна Токмань
Комп'ютерна верстка Дарини Ілюк
Дизайн ілюстрацій Андрія Вовкодава
Дизайн обкладинки Василя Дворського

Підписано до друку 05.12.2025. Формат 64х90/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 30,22. Тираж 300 пр. Зам. 251000.

Видавець і виготовлювач ТОВ «Друк Арт»
58018 Чернівці, вул. Маловокзальна, 2Д, e-mail: drukart@ukr.net
Ліцензія про державну реєстрацію ДК № 2741 від 15.01.2007 р.